

Handläggare
Moa Öhman
Plan- och exploateringsavdelningen

Diarienummer
2017KS/0535

Kommunstyrelsen

Riktlinjer för kommunalt huvudmannaskap för vägar vid detaljplaneläggning

Förslag till beslut

Riktlinjerna för kommunalt huvudmannaskap vid detaljplaneläggning godkänns.

Beslutsnivå

Kommunfullmäktige

Sammanfattning

Förslag till riktlinjer för kommunalt huvudmannaskap vid detaljplaneläggning har utarbetats. Riktlinjerna bygger på principen att ett kommunalt huvudmannaskap för allmänna vägar tillämpas:

- Som huvudregel i kommunens centrumområden, Gustavsberg, Hemmesta, Brunn, Stavnäs och Björkås när de förtätas.
- Normalt sett för vägar som leder till allmänna ändamål så som förskolor, skolor, äldreboende eller om vägen används för kollektivtrafik i kommunens prioriterade förändringsområden.

För närvarande föreslås inte ett övertagande av befintliga vägar där det inte finns planer på förtätning. På sikt kan det uppstå ett behov att succesivt ta över befintliga vägar i centrumområden.

Bakgrund

Den 7 juni 2017 gav kommunstyrelsen förvaltningen i uppdrag att ta fram en handlingsplan gällande kommunalt övertagande av enskilda vägar vid detaljplaneläggning. I dag finns ingen fastlagd princip för när och hur ett eventuellt kommunalt övertagande bör ske. Kommunen har fått flera förfrågningar från enskilda väghållare om ett kommunalt övertagande, frågan har också väckts i samband med planansökningar och detaljplaneläggning i såväl centrumområden som i prioriterade förändringsområden (PFO). Under hösten 2017 presenterades en delrapport kring arbetet med frågan i kommunstyrelsen. I delrapporten gavs en beskrivning av den formella bakgrunden kring huvudmannaskap samt omvärldsbevakning.

Ärendebeskrivning

I samband med detaljplaneläggning av ett område bestäms vilken mark som ska vara allmän och vilken som ska vara enskild. Om marken behöver vara allmänt tillgänglig så ska den utgöras av allmän platsmark. Huvudregeln i plan- och bygglagen (PBL) är att kommunen ska

vara huvudman för allmänna platser (som allmänna vägar, parker och torg), såvida inte kommunen har särskilda skäl som motiverar annat huvudmannaskap. Förslaget till riktlinjer som utarbetats innehåller en princip för väghållaransvar i kommunen som ska utgöra ett stöd i bedömning av huvudmannaskap för vägar i samband med detaljplaneläggning. Ett kommunalt huvudmannaskap innebär ett högre ansvarstagande från kommunens sida samtidigt som det ofta medför garantier gällande utbyggnad av gång- och cykelbanor, belysning och andra trafikordningar som höjer trafiksäkerheten. Med huvudmannaskapet för allmänna platser i detaljplanelagda områden följer också ansvar för skötsel och underhåll. Plan- och bygglagen ger möjlighet för kommunen att ta ut en ersättning av de som har nytta av vägen. Kommunen har dessutom rätt att lösa in mark som behövs för anläggningen. Däremot kan inte kommunen ta ut ersättning för drift- och underhållskostnader.

Trafikverket, Sveriges kommuner och landsting samt Riksförbundet för enskilda vägar har lagt fast principer för väghållaransvar som förslaget till riktlinjer också bygger på:

- Staten bör ha ansvar för allmänna vägar på landsbygd och för ett övergripande vägnät i tätort.
- Kommunerna bör ha huvudansvar för väghållningen i tätort med undantag för det övergripande statliga vägnätet.
- Enskilda väghållare bör ha ansvar för vägar på landsbygd som främst är till nytta för fastighetsägare i vägarnas närhet.

I Värmdö kommun finns en tradition av att ansvar för vägar och andra allmänna platser förvaltas och finansieras av de boende, så kallat enskilt huvudmannaskap. Värmdö kommunen har till allra största del enskilda vägar. De kommunala vägarna finns främst i de större tätorterna som Gustavsberg och Hemmesta och uppgår till närmare 90 kilometer väg. En tredjedel av det kommunala vägnätet är gång- och cykelbanor. De större vägarna i kommunen är oftast statliga. De statliga vägarna är närmare 200 kilometer. Det enskilda vägnätet är ungefär 1000 kilometer. I takt med att samhället förändras mot mer stadslig bebyggelse och fler permanentboende i fritidsområdena ökar också kraven på kommunalt huvudmannaskap.

Bedömning

Ett generellt övertagande av de enskilda vägarna i kommunen är varken önskvärt eller praktiskt genomförbart både på grund av att det kräver en stor arbetsinsats att överta vägarna men framförallt att det skulle medföra allt för stora kostnader för såväl kommunen som för fastighetsägarna som skulle beröras. I riktlinjerna föreslås hur en princip för kommunalt huvudmannaskap för allmänna vägar ska tillämpas:

- Som huvudregel i kommunens centrumområden, Gustavsberg, Hemmesta, Brunn, Stavnäs och Björkås när de förtätas.
- Normalt sett för vägar som leder till allmänna ändamål så som förskolor, skolor, äldreboende eller om vägen används för kollektivtrafik i kommunens prioriterade förändringsområden.

För närvarande föreslås kommunen inte arbeta för ett övertagande av

Diarienummer
2017KS/0535

av befintliga vägar där det inte finns planer på förtätning. På sikt kan det uppstå ett behov att succesivt ta över befintliga vägar i centrumområden och då bör vägar till allmänna ändamål eller med kollektivtrafik prioriteras.

Förslaget till riktlinjer bedöms ge vägledning till avvägningar i kommande detaljplanarbetet samt en princip där kommunen tar ansvar för de vägar vid detaljplaneläggning som behöver vara allmänt tillgängliga samtidigt som vi möjliggör en succesiv kommunalisering så att kommunen och fastighetsägare kan hantera de praktiska och ekonomiska konsekvenserna.

Riktlinjerna ger också vägledning till hur huvudmannaskapsfrågan praktiskt kan hanteras inom ramen för detaljplanarbetet. Det kan t.ex. finnas anledning i vissa enskilda fall i kommunens centrumområden att ha vissa vägar som inte har kommunalt huvudmannaskap.

Front advokater har fått i uppdrag att granska riktlinjerna för kommunalt huvudmannaskap vid detaljplaneläggning. De bedömer att de är i överensstämmelse med lagstiftarnas intentioner.

Ekonomiska konsekvenser

Riktlinjerna har ekonomiska konsekvenser för kommunen. Ett kommunalt huvudmannaskap kräver både resurser i plan-, genomförande- och driftskedet. Riktlinjerna ger förutsättningar för ett successivt arbete med kommunalt huvudmannaskap så att det blir genomförbart. De ekonomiska konsekvenserna av förslaget beskrivs mer ingående i riktlinjerna.

Utbyggnaden av allmänna vägar och anläggningar som kommunen är huvudman för kan finansieras genom exploateringsintäkter, skattemedel eller genom uttag av gatukostnader från fastighetsägare. Kommunen föreslås tillämpa uttag av gatukostnad och en beskrivning av processen ges i riktlinjerna. Kommunen bedöms trots uttag av gatukostnad inte att kunna få full täckning för de investeringar som behöver genomföras eftersom kommunen endast kan ta ut ersättning för de delar av anläggning som fastighetsägarna som berörs har nytta av.

Konsekvenser för miljön

I förlängningen kan en handlingsplan för övertagande av enskilda vägar ge positiva konsekvenser för miljön genom en bättre hantering av dagvatten. Ett kommunalt huvudmannaskap för vissa vägar i kommunen bidrar till att dagvattenflöden bättre kan planeras och hanteras. Ur ett landskapsbildningsperspektiv kan den kommunala vägstandarden och bredden på de kommunala vägarna förändra karaktären på ett område genom att vägutformningen blir helt likartad och att mark behöver tas i anspråk för vägen. Det finns därför behov av att arbeta med anpassade gatusektioner och val av belysning för olika områden eftersom Värmdö har många äldre bebyggelsemiljöer med lantlig karaktär.

Konsekvenser för medborgarna

Förslag till riktlinjer skapar en tydlighet för vilka principer kommunen tillämpar och hur kommunen avser att ta in ersättning för dessa så att fastighetsägare kan planera utifrån detta. De fastighetsägare i ett område där ett kommunalt huvudmannaskap blir aktuellt behöver inte sköta driften för vägen. Däremot kommer fastighetsägarna att vid behov av standardhöjning vid övertagande betala en ersättning till kommunen för detta. Fastighetsägarnas kostnader är

Diarienummer
2017KS/0535

olika stora beroende på åtgärder som behövs för att möjliggöra ett övertagande men också hur många som kan dela på kostnaderna men det kan handla om allt ifrån omkring 100 000 kr till mer än 500 000 kr.

Konsekvenser för barn

Fler vägar med kommunalt huvudmannaskap ger kommunen större möjlighet att anpassa dem efter behovet så som t.ex. att tillskapa fler gång- och cykelvägar vilket är positivt för barn då det exempelvis kan ge säkrare skolvägar.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av plan- och exploateringsavdelningen.

Handlingar i ärendet

Nr	Handling	Bilaggs/Bilaggs ej
1.	Riktlinjer för kommunalt huvudmannaskap vid detaljplaneläggning	Bilaggs
2.	PM, Front Advokater	Bilaggs ej
3.	Delrapport kommunalt huvudmannaskap	Bilaggs ej

Camilla Broo
Kommundirektör

Camilla Schultz
Tf. avdelningschef